

252

USTAWA

z dnia 26 października 1971 r.

zmieniająca ustawę Kodeks cywilny.

Art. 1. W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 161 otrzymuje brzmienie:

„Art. 161. § 1. Obszar nabytej przez osobę fizyczną nieruchomości rolnej wraz z obszarem nieruchomości rolnej, stanowiącej już własność nabywcy lub wraz z obszarem odpowiadającym jego udziałowi we współwłasności takiej nieruchomości nie może przekraczać piętnastu hektarów, a jeżeli nieruchomość, ze względu na rodzaj użytków rolnych, ma charakter gospodarstwa hodowlanego — dwudziestu hektarów. W wypadkach społecznie lub gospodarczo uzasadnionych właściwy organ państwowy może zezwolić na podwyższenie wymienionego obszaru.

§ 2. W razie przekroczenia bez zezwolenia właściwego organu obszaru wymienionego w § 1 nadwyżka może być przejęta na własność Państwa bez odszkodowania w stanie wolnym od obciążeń, z wyjątkiem obciążeń z tytułu służebności gruntowych.

§ 3. W razie nabycia nieruchomości rolnej przez jednego małżonka uwzględnia się łączny obszar nieruchomości rolnych, stanowiących własność obojga małżonków lub obszar odpowiadający ich udziałowi we współwłasności.

§ 4. Rozporządzenie Rady Ministrów określi organ państwowy właściwy do przejmowania nadwyżki obszaru na własność Państwa, zasady przejmowania i tryb

postępowania w tych sprawach, jak również warunki uzasadniające powiększenie obszaru gospodarstw oraz organ państwowy właściwy do wydawania zezwoleń.”;

2) w art. 163:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Jeżeli wskutek przeniesienia własności nieruchomości lub jej części miałyby nastąpić podział gospodarstwa rolnego, przeniesienie własności może nastąpić tylko wtedy:

1) gdy części utworzone wskutek zbycia nieruchomości lub jej części bądź same przez się, bądź wraz z nieruchomościami stanowiącymi już własność nabywcy lub wraz z obszarem odpowiadającym jego udziałowi we współwłasności odpowiadają podstawowej normie obszarowej albo

2) gdy nabywana nieruchomość rolna lub jej część bądź sama przez się, bądź wraz z nieruchomościami stanowiącymi już własność nabywcy lub wraz z obszarem odpowiadającym jego udziałowi we współwłasności utworzy gospodarstwo rolne zdolne do towarowej produkcji rolnej, a nadto:

a) pozostała część nieruchomości ulegającej podziałowi odpowiada podstawowej normie obszarowej albo

b) pozostała część nieruchomości ulegającej podziałowi stanowi tylko siedlisko z działką przydomową, albo

c) obszar nieruchomości rolnej ulegającej podziałowi jest mniejszy od podstawowej normy obszarowej, albo

- d) gospodarstwo rolne zbywcy nieruchomości wykazuje niski poziom produkcji rolnej lub jest zagrożone spadkiem produkcji rolnej.”;
- b) § 2 otrzymuje brzmienie:
„§ 2. Jeżeli w skład gospodarstwa wchodzi dwie lub więcej nieruchomości, podstawowa norma obszarowa dotyczy wszystkich tych nieruchomości łącznie.”;
- 3) art. 165 otrzymuje brzmienie:
„Art. 165. Rozporządzenie Rady Ministrów określi podstawową normę obszarową gospodarstw rolnych, warunki uznania gospodarstwa rolnego za zdolne do towarowej produkcji rolnej, warunki uznania gospodarstwa rolnego za zagrożone spadkiem produkcji rolnej oraz wypadki, w których zbywca gospodarstwa rolnego może pozostawić sobie siedlisko z działką przydomową, jak również organ państwowy, którego decyzja o zgodności zamierzonego przeniesienia własności z obowiązującymi przepisami jest potrzebna do przeniesienia własności nieruchomości.”;
- 4) w art. 166 § 1 otrzymuje brzmienie:
„§ 1. W razie sprzedaży przez współwłaściciela nieruchomości rolnej udziału we współwłasności lub części tego udziału pozostałym współwłaścicielom przysługuje prawo pierwokupu, jeżeli prowadzą gospodarstwo rolne na gruncie wspólnym. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy współwłaściciel prowadzący jednocześnie gospodarstwo rolne sprzedaje swój udział we współwłasności wraz z tym gospodarstwem albo gdy nabywcą jest inny współwłaściciel lub osoba, która dziedziczyłaby gospodarstwo po sprzedawcy.”;
- 5) art. 178 uchyla się;
- 6) w art. 212 § 3 otrzymuje brzmienie:
„§ 3. Jeżeli ustalone zostały dopłaty lub spłaty, sąd oznaczy termin i sposób ich uiszczenia, wysokość i termin uiszczenia odsetek, a w razie potrzeby także sposób ich zabezpieczenia. W razie rozłożenia dopłat i spłat na raty terminy ich uiszczenia nie mogą łącznie przekraczać lat dziesięciu. W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie sąd na wniosek dłużnika może odroczyć termin zapłaty rat już wymagalnych.”;
- 7) art. 216 otrzymuje brzmienie:
„Art. 216. § 1. Współwłaściciel, któremu wskutek zniesienia współwłasności przypada nieruchomość rolna, obowiązany jest do spłat na rzecz pozostałych współwłaścicieli, jeżeli w chwili zniesienia współwłasności ci współwłaściciele:
1) pracują w indywidualnym gospodarstwie rolnym albo
2) są członkami rolniczej spółdzielni produkcyjnej, do której wnieśli wkład gruntowy, i pracują w gospodarstwie rolnym tej spółdzielni, albo
3) bądź są małoletni, bądź też pobierają naukę zawodu lub uczęszczają do szkół, albo
4) są trwale niezdolni do pracy, albo
5) mają kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego i oświadczą w sądzie powiatowym lub w państwowym
- biurze notarialnym gotowość podjęcia pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym lub gotowość przystąpienia do rolniczej spółdzielni produkcyjnej i podjęcia pracy w gospodarstwie rolnym tej spółdzielni.
- § 2. Ograniczeń przewidzianych w § 1 nie stosuje się do spłat na rzecz małżonka w razie zniesienia współwłasności nieruchomości rolnej, która stosownie do przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego należy do wspólnego majątku małżonków.
- § 3. Wypłata spłat współwłaścicielom, o których mowa w § 1 pkt 5, ulega zawieszaniu do czasu podjęcia pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym lub do czasu przystąpienia do rolniczej spółdzielni produkcyjnej i podjęcia pracy w gospodarstwie rolnym tej spółdzielni. Jeżeli podjęcie pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym lub przystąpienie do rolniczej spółdzielni produkcyjnej i podjęcie pracy w gospodarstwie rolnym tej spółdzielni nie nastąpi w ciągu sześciu miesięcy od chwili zniesienia współwłasności, prawo do spłaty wygasa.
- § 4. Współwłaściciele, którym zostały przyznane spłaty w związku z ich pracą w indywidualnym gospodarstwie rolnym, a którzy zaprzestali pracować w takim gospodarstwie, tracą prawo do spłat jeszcze nie uiszczonych, chyba że przystąpili do rolniczej spółdzielni produkcyjnej i pracują w jej gospodarstwie rolnym albo stali się trwale niezdolni do pracy. Tracą również prawo do spłat jeszcze nie uiszczonych członkowie spółdzielni produkcyjnej, którzy zaprzestali pracować w gospodarstwie rolnym tej spółdzielni, chyba że pracują w indywidualnym gospodarstwie rolnym lub stali się trwale niezdolni do pracy.
- § 5. Oszacowanie nieruchomości rolnej w celu ustalenia wartości udziałów współwłaścicieli przeprowadza się według przepisów dotyczących sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych.
- § 6. Spłaty przypadające współwłaścicielom określonym w § 1 pkt 1, 2 i 5 mogą być obniżone. Przy określaniu stopnia ich obniżenia bierze się pod uwagę:
1) typ, wielkość i stan gospodarstwa rolnego będącego przedmiotem zniesienia współwłasności,
2) sytuację osobistą i majątkową współwłaściciela zobowiązanego do spłat i współwłaściciela uprawnionego do ich otrzymania.”;
- 8) art. 218 otrzymuje brzmienie:
„Art. 218. Rozporządzenie Rady Ministrów określi warunki uznania pracy w gospodarstwie rolnym za wykonywaną nieprzerwanie co najmniej od roku, zasady i tryb stwierdzania trwałej niezdolności do pracy, wypadki, w których pobieranie nauki zawodu lub uczęszczanie do szkół uprawnia do otrzymania spłaty z tytułu

- zniesienia współwłasności oraz zasady i sposób uregulowania spłat na rzecz współwłaścicieli niezdolnych do pracy oraz współwłaścicieli małoletnich albo pobierających naukę zawodu lub uczęszczających do szkół, z uwzględnieniem wieku tych współwłaścicieli oraz ich potrzeb związanych z pobieraniem nauki.”;
- 9) w art. 599 § 2 otrzymuje brzmienie:
„§ 2. Jednakże gdy prawo pierwokupu przysługuje Skarbowi Państwa z mocy ustawy, sprzedaż dokonana bezwarunkowo jest nieważna. To samo dotyczy prawa pierwokupu nieruchomości rolnej, które przysługuje z mocy ustawy współwłaścicielowi lub dzierżawcy.”;
- 10) dotychczasowa treść art. 695 otrzymuje oznaczenie § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:
„§ 2. Jeżeli dzierżawa nieruchomości rolnej była zawarta na okres dłuższy niż trzy lata lub trwała faktycznie przez okres co najmniej dziesięciu lat, dzierżawcy przysługuje z mocy ustawy prawo pierwokupu w razie sprzedaży tej nieruchomości.”;
- 11) w art. 1059 § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) bezpośrednio przed otwarciem spadku pracowały w tym gospodarstwie albo”;
- 12) w art. 1060 § 2 otrzymuje brzmienie:
„§ 2. W granicach określonych w art. 931 § 2 wnuki spadkodawcy, które bezpośrednio przed otwarciem spadku pracowały w należącym do spadku gospodarstwie rolnym i dla których ta praca stanowiła główne źródło utrzymania, dziedziczą gospodarstwo także w wypadku, gdy ich ojciec lub matka nie mogą gospodarstwa dziedziczyć dla braku warunków przewidzianych w art. 1059.”;
- 13) w art. 1062 § 2 i 3 otrzymują brzmienie:
„§ 2. Ci spośród rodzeństwa spadkodawcy, którzy bezpośrednio przed otwarciem spadku pracowali w należącym do spadku gospodarstwie rolnym i dla których ta praca stanowiła główne źródło utrzymania, dziedziczą gospodarstwo także w wypadku, gdy zstępni spadkodawcy nie mogą tego gospodarstwa dziedziczyć dla braku warunków przewidzianych w art. 1059 lub w art. 1060 § 2.
§ 3. W granicach określonych w art. 934 dzieci rodzeństwa spadkodawcy, które bezpośrednio przed otwarciem spadku pracowali w należącym do spadku gospodarstwie rolnym i dla których ta praca stanowiła główne źródło utrzymania, dziedziczą gospodarstwo także w wypadku, gdy ich ojciec lub matka nie mogą gospodarstwa dziedziczyć dla braku warunków przewidzianych w art. 1059 lub w art. 1062 § 2. Dalsi zstępni rodzeństwa spadkodawcy nie są powołani z ustawy do dziedziczenia gospodarstwa rolnego.”;
- 14) w art. 1063 dodaje się § 3 w brzmieniu:
„§ 3. Przepis § 2 nie dotyczy osób, dla których praca w tym gospodarstwie stanowiła główne źródło utrzymania, jeżeli wykażą, że mają warunki do prowadzenia tego gospodarstwa przy pomocy małżonka lub osób bliskich posiadających kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego.”;
- 15) art. 1064 otrzymuje brzmienie:
„Art. 1064. Rozporządzenie Rady Ministrów określi wypadki, w których pobieranie nauki zawodu lub uczęszczanie do szkół uprawnia do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, zasady i tryb stwierdzania trwałej niezdolności do pracy oraz zasady i tryb stwierdzania kwalifikacji do prowadzenia gospodarstwa rolnego. Rozporządzenie Rady Ministrów może również określić, jakie gospodarstwo uważa się za gospodarstwo rolne.”;
- 16) art. 1065 otrzymuje brzmienie:
„Art. 1065. Osoba, która nie jest powołana z ustawy do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, może na podstawie testamentu dziedziczyć je w całości lub części, jeżeli w chwili otwarcia spadku odpowiada warunkom określonym w art. 216 § 1 pkt 1, 2 lub 5. Jeżeli gospodarstwo rolne zostało przeznaczone w testamencie osobie nie odpowiadającej tym warunkom, dziedziczą je spadkobiercy ustawowi. Do dziedziczenia testamentowego przez osoby prawne stosuje się odpowiednio przepisy art. 160 § 2.”;
- 17) w art. 1067 § 1 otrzymuje brzmienie:
„§ 1. Do zapisu gospodarstwa rolnego lub jego części stosuje się odpowiednio przepisy art. 1065 z tym zastrzeżeniem, że zapis nie może naruszać przepisów, które ograniczają podział gospodarstw rolnych.”;
- 18) art. 1070 otrzymuje brzmienie:
„Art. 1070. W razie podziału gospodarstwa rolnego, które należy do spadku, stosuje się odpowiednio przepisy o podziale nieruchomości rolnych przy zniesieniu współwłasności.”;
- 19) w art. 1071:
a) w § 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) bezpośrednio przed działem spadku pracował w tym gospodarstwie”;
- b) dodaje się § 3 w brzmieniu:
„§ 3. Od kolejności ustalonej w § 2 sąd może odstąpić, jeżeli przemawia za tym interes społeczno-gospodarczy.”;
- c) dotychczasowy § 3 otrzymuje oznaczenie § 4;
- 20) art. 1074 otrzymuje brzmienie:
„Art. 1074. Stwierdzenia nabycia spadku oraz działu spadku może żądać także organ państwowy oznaczony w rozporządzeniu Rady Ministrów.”;
- 21) art. 1075 otrzymuje brzmienie:
„Art. 1075. Spadkobiercy, którzy przy działu spadku nie otrzymali gospodarstwa rolnego lub jego części, otrzymują spłaty, jeżeli odpowiadają warunkom określonym w art. 216 § 1, przy odpowiednim zastosowaniu przepisów § 3, 4 i 6 tego artykułu.”;
- 22) art. 1076 otrzymuje brzmienie:
„Art. 1076. Rozporządzenie Rady Ministrów określi zasady i sposób uregulowania spłat na rzecz spadkobierców trwale niezdolnych do pracy albo małoletnich bądź pobierających naukę zawodu lub uczęszczających do szkół z uwzględnieniem wieku tych spadkobierców oraz ich potrzeb związanych z utrzymaniem lub z pobieraniem nauki.”;
- 23) art. 1077 uchyla się;
- 24) w art. 1085 § 1 otrzymuje brzmienie:
„§ 1. Spadkobierca, który w wyniku działu spadku otrzymał gospodarstwo rolne lub jego część, nie może przed upływem lat pięciu od daty działu zbyć w całości lub w części nieruchomości rolnych wchodzących w skład tego gospodarstwa. W wypadkach gospodarczo uzasadnionych organ państwowy oznaczony w rozporządzeniu Rady Mi-

nistrów może zezwolić na zbycie nieruchomości przed upływem tego terminu.”

Art. 2. § 1. Do dziedziczenia gospodarstwa rolnego należącego do spadku otwartego przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego w brzmieniu nadanym tą ustawą, chyba że przed tym dniem nastąpił już dział spadku.

§ 2. Jeżeli wydane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku w części dotyczącej dziedziczenia gospodarstwa rolnego pozostaje w sprzeczności z przepisami Kodeksu cywilnego w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, postanowienie to ulega na wniosek osoby zainteresowanej odpowiedniej zmianie.

§ 3. Jeżeli dział spadku następuje po wejściu w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego w brzmieniu nadanym tą ustawą.

§ 4. Jeżeli przed wejściem w życie niniejszej ustawy zostały ustalone dopłaty lub spłaty w związku ze zniesieniem współwłasności, sąd na wniosek osoby zainteresowanej może dokonać ich obniżenia stosując odpowiednio przepisy art. 216 § 6 Kodeksu cywilnego w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *J. Cyrankiewicz*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Stasiak*